

שורשים מורכבים

השלימו את הקטעים שלפניכם.

שורש מורכב הוא שורש השייך לשתי גזרות. למשל, שורש הפועל טאטא במשפט:

משה טאטא את כל הבית בעצמו.

השורש ט-א-ט-א שייך הן לגזרת המרובעים הן לגזרת נל"א, שכן בנטיית פעלים ושמות מן השורש טאט"א (לְטָאֵטָא, טָאֵטָאֵתִי, תְּטָאֵטָא, טָאֵטָא, מְטָאֵטָא) ניתן להבחין בתכונות המאפיינות את כל אחת משתי הגזרות – נטיית שורש מרובע בבניינים הכבדים ואל"ף נחה בסוף הצורות.

לחלק גדול מן השורשים המורכבים יש את שורש ראשונה (פה"פ) המשייכת אותם לגזרה אחת ואת שורש אחרונה (לה"פ) המשייכת אותם לגזרה אחרת. למשל, בשורש של שתי הצורות המודגשות במשפט – אל תִּירָא, המצב איננו כל כך נִירָא – פה"פ _____ המשייכת אותו לגזרת **נ"פ"ל**, ולה"פ **א** המשייכת אותו לגזרת _____.

המוסר היהודי – אסור להוליד שולל איש, גם אם הוא אדם זר

בתנ"ך כתוב "וגר לא תוֹנֶה" (שמות כב, 20). פועל זה שייך לשתי גזרות משום שהשורש שלו הוא _____ . צורת העבר של הפועל היא _____ , והבניין _____ . שם הפעולה הוא הוֹנֵאָה והוא באנלוגיה לגזרת _____ .

איזו מכה השורשים המורכבים האלה!

צפרדע היא אחת ה**מִכּוֹת** שהטיל אלוהים על המצרים. הוא הִכָּה אותם בעשר **מִכּוֹת**. שורש המילים הִכָּה ו**מִכּוֹת** הוא _____ , והוא שייך לשתי גזרות: _____ . בשם התואר נִכָּה רואים את פה"פ _____ שנשלה במילים אלה.

עדיף להודות ולא ליידות

למילים האלה: לַיְדוֹת (אבנים) וּלְהוֹדוֹת יש שורש משותף, והוא השורש _____ . צורת העבר נסתר של שם הפועל לְהוֹדוֹת היא _____ , ובניינו הוא בניין _____ . לפועל זה שתי משמעויות עיקריות: אמירת תוֹדָה (למשל, הוא הוֹדָה למורה) ולגלות את האמת (הוא הוֹדָה באמת; הוא הוֹדָה ש....). שם הפעולה של הפועל במשמעות הראשונה הוא _____ , ושם הפעולה של הפועל במשמעות השנייה הוא _____ . צורה זו היא באנלוגיה לגזרת נל"א משום שבלה"פ יש אל"ף, ולא _____ .

אל תירה במורה

את הפועל תירה (במשמעות של לירות בכלי נשק) יש להגות **תִּירָה / תִּירָה**, ולא **תִּירָה / תִּירָה** (הקיפו את התשובה הנכונה), שכן הוא שייך בחלקו לגזרת **נל"י/ה**. בגזרה זו נטיית הפועל בעתיד מתאפיינת בסיומת **אָה / אָו / אָה / אָי** (הקיפו את התשובה הנכונה). פועל זה שייך גם לגזרת _____ שכן השורש שלו הוא **י-ר-י/ה**. לשורש זה שתי משמעויות עיקריות: הראשונה שימוש בכלי נשק (ירה, ירייה, לירות), והשנייה להראות את הדרך או ללמד מישהו. כך למשל, הפועל **הוֹרָה** בבניין _____ שמשמעותו לימד מישהו. זהו למעשה תפקידו של ה _____ (צורת הבינוני של הבניין). שם הפעולה בבניין זה הוא **הוֹרָאָה**, והוא נוטה באנלוגיה לגזרת _____, שכן במקום יו"ד בלה"פ, אנו מוצאים אל"ף.

ה"א מוספית או ה"א שורשית?

לפניכם ארבעה משפטים:

- נאומו האחרון של ראש הממשלה **הָטָה** את הכף בסקרים לטובתו.
 - בעבר היה נהוג **לְהַכּוֹת** ילדים כחלק מהתהליך החינוכי.
 - "אבא, מה פירוש הפועל **הָטָה**?" "שאלה דנה. "הס!" ענה אבא. "אני עסוק עכשיו".
 - הַסְפֵּר **מָזָה** מים על שיערו היבש של יוסף לפני התספורת.
- הפעלים האלה: **הָטָה, הִכָּה, הָטָה, הָזָה** (התיז מים) נראים דומים מאוד, שכן כולם מתחילים באות ה"א, אך למעשה ישנו פועל אחד השונה בגזרתו ובבניינו.

א. איזה פועל יוצא דופן מבחינת הגזרה? מה בניינו?

פועל יוצא דופן מבחינת הגזרה: _____ **הבניין:** *לִפְעוּלָה*

ב. לאילו שתי גזרות שייכים כל הפעלים האחרים? לאיזה בניין הם שייכים?

כל שאר הפעלים שייכים לגזרת: _____ **ל:** _____
כל שאר הפעלים שייכים לבניין: _____

רמז: הטו את הפעלים וגלו אם הה"א שבתחילת הפועל היא שורשית או מוספית.

 עבודה נעימה